

Darbandská zeď: česko-uzbecký tým FF UK zpřesnil dataci tzv. Železné brány ve Střední Asii

12.1.2026 - | Filozofická fakulta UK

Česko-uzbecký archeologický tým vedený badateli z Ústavu pro klasickou archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy ve spolupráci s odborníky z MU v Brně a TGU v Termezu se v letech 2017-2022 věnoval výzkumu tzv. Darbandské zdi v jižním Uzbekistánu. Nové výsledky, publikované v mezinárodním časopise *Antiquity*, přinášejí zásadní revizi datace i interpretace této mimořádné fortifikační stavby z helénistického období.

Opevnění v průsmyku mezi Baktrií a Sogdiánou

Darbandská zeď se nachází v oblasti Bajsún v jižním Uzbekistánu, na pomezí antických oblastí Baktrie a Sogdiány. Více než kilometr dlouhá hradba, vybudovaná z kamene a nepálených cihel, uzavírala jediný přirozený průchod horským masivem. Středověké písemné prameny tuto lokalitu označují jako **Železnou bránu**, což odráží její dlouhodobý strategický význam.

Opevnění bylo archeologicky identifikováno v 80. letech 20. století. Původně bylo kladeno do období kušánské říše a vykládáno jako součást obrany její severní hranice. Pozdější výzkumy naznačily starší, helénistickou dataci, ta však nebyla dostatečně podložena dostupnými archeologickými daty.

Výzkum Ústavu pro klasickou archeologii FF UK

K lokalitě se vrátil **česko-uzbecký výzkumný tým** v rámci projektů **Neuron** a **Kreas**, vedený badateli z Ústavu pro klasickou archeologii FF UK. Výzkum probíhal v letech 2017-2022 a byl zaměřen na upřesnění datace i funkce opevnění s využitím moderních, převážně nedestruktivních metod.

Realizovány byly zejména:

- topografický průzkum,
- systematické povrchové sběry archeologického materiálu,
- opakovaná prospekce pomocí detektorů kovů,
- geofyzikální měření (magnetometrie a georadar) ve spolupráci s **Masarykovou univerzitou v Brně**.

Část výsledků byla publikována formou předběžných zpráv, rozsáhlý soubor dat a nálezů je však nadále předmětem odborného vyhodnocení.

Nové datování na základě radiouhlíkové analýzy

Zásadní výstup výzkumu byl nedávno publikován v časopise [Antiquity](#). Na základě **radiouhlíkového datování (AMS)** vzorků uhlíků odebraných z profilu hradby se podařilo datovat vznik opevnění do **první poloviny 3. století př. n. l.**

Vzorky pocházely z řezu hradbou, který vznikl při stavbě nové dálnice. Ta bohužel vedla k částečné destrukci památky, zároveň však umožnila získat klíčová chronologická data.

Nové datování ukazuje, že Darbandská zeď vznikla v době, kdy oblast Baktrie a Sogdiány kontrolovali helénističtí vládci seleukovské dynastie, případně v rané fázi vlády prvního samostatného řecko-baktrijského Diodóta I. Opevnění tak pravděpodobně nesloužilo primárně jako obrana proti kočovným skupinám, ale spíše jako strategická bariéra v rámci vnitřních mocenských konfliktů na východním okraji řecko-makedonského světa.

Publikační výstupy

Stančo, L., Shaydullaev, S., Kysela, J., Bek, T., Kmošek, M., Toshaliyev, K., Mrvová, P., Votroubeková, T., & Matznerová, J. (2022).

The Iron Gate and its environs in the Hellenistic period: Preliminary report for archaeological research in the Baysun District (South Uzbekistan), season 2019. *Studia Hercynia*, 26(2), 91-114.

Stančo, L., Augustinová, A., Damašek, L., Bek, T., Kmošek, M., Shaydullaev, S., & Khamidov, O. (2019).

In the footsteps of Euthydemus: Preliminary report for archaeological survey in the Baysun District (South Uzbekistan), season 2018. *Studia Hercynia*, 23, 141-172.

Stančo, L., Shaydullaev, S., Augustinová, A., Havlík, J., Smělý, T., Shaydullaev, A., Khamidov, O., & Novák, V. (2018).

Preliminary report for the archaeological survey in the Baysun District (South Uzbekistan), season 2017. *Studia Hercynia*, 22, 134-157.

Další výstupy

Tým z Ústavu pro klasickou archeologii FF UK připravuje další odborné publikace, které se zaměří na vyhodnocení jednotlivých kategorií nálezů z povrchových průzkumů, zejména keramického materiálu, hrotů šípů, mincí a dalších kovových artefaktů.

<https://www.ff.cuni.cz/2026/01/darbandska-zed-cesko-uzbecky-tym-ff-uk-zpresnil-dataci-tzv-zelezne-brany-ve-stredni-asii>